

26. oktobar 2023.

SLOBODNA ZONA - POJAM

U cilju povećavanja obima domaćih i privlačenja stranih investicija Republika Srbija je ustanovila niz fiskalnih, finansijskih, carinskih, administrativnih i drugih pogodnosti za privredne subjekte koji posluju u okviru slobodnih zona.

Slobodna zona je deo teritorije Republike Srbije koji je posebno ograđen, vidljivo obeležen i označen kao slobodna zona, na kome se obavljaju delatnosti pod uslovima utvrđenim Zakonom o slobodnim zonama.

U slobodnoj zoni se pored Zakona o slobodnim zonama uporedo primenjuju i drugi zakoni (npr. Carinski zakon, Zakon o porezu na dodatu vrednost, Zakon o spoljnotrgovinskom poslovanju, Zakon o porezu na dobit pravnih lica, itd.) i podzakonski akti (npr. Uredba o carinskim postupcima i carinskim formalnostima, Pravilnik o načinu i postupku ostvarivanja poreskih oslobođenja kod PDV-a sa pravom na odbitak prethodnog poreza, itd.) koji se primenjuju i na teritoriji Republike Srbije van zone ali se njima ne mogu umanjiti prava utvrđena Zakonom o slobodnim zonama.

Pravila vezana za poslovanje u zoni i povlastice koje se time stiču su u ovim propisima izričito navedeni i propisani, bilo tako što su grupisani u posebnom odeljku (npr. Odeljak 3 „Slobodne zone“ Glave III Carinskog zakona) ili da se, što je češće, nalaze u okviru zajedničkih odredaba (npr. u članovima 202. do 204. Carinskog zakona) ili u okviru istog člana (npr. u članu 24. stav 1. Zakona o porezu na dodatu vrednost u kojem se pored poreskih oslobođenja koja se primenjuju na promet dobara sa pravom odbitka prethodnog poreza na teritoriji Republike van slobodne zone, nalaze i odredbe u tačkama 5) i 5a) koje se odnose isključivo na slobodne zone).

Važeći propisi Republike Srbije predviđaju da se spoljnotrgovinsko poslovanje u zoni vrši slobodno u skladu sa ugovorom, te da su uvoz i izvoz robe i usluga u i iz zone slobodni (osim robe čiji je izvoz ili uvoz zabranjen) pri čemu se ne primenjuju kvantitativna ograničenja niti mere komercijalne politike.

Ako su ispunjeni propisani uslovi, pri uvozu robe u slobodnu zonu moguće je ostvariti pravo na oslobođenje od plaćanja carine i drugih uvoznih dažbina ali i pravo na neplaćanje PDV-a na unos dobara u slobodnu zonu i promet unetih dobara i usluga u zoni (kao i na prevozne i druge usluge koje su neposredno povezane sa tim unosom ili prometom), odnosno na promet dobara između korisnika dve slobodne zone i na potrošnju energenata namenjenih proizvodnim aktivnostima u zoni.

Lokalne samouprave omogućavaju oslobođenja od plaćanja lokalnih poreza, taksi i naknada odnosno druge pogodnosti vezane za izgradnju objekata u zoni što, uz gore navedene pogodnosti, omogućava poslovanje uz niži iznos angažovanog kapitala pri čemu Republika Srbija i mnoštvom drugih mera dodatno pomaže finansiranje investicionih projekata sa ciljem povećanja obima izvoza i štiti slobodan protok kapitala, profita i dividendi.

Privrednim subjektima čije je poslovanje u zoni organizovano na način koji carinskom organu omogućava odgovarajući nadzor i kontrolu, omogućava se i niz pojednostavljenja carinskih postupaka i formalnosti koji dodatno olakšavaju poslovanje.

Kako bi uživali što više navedenih pogodnosti, privredni subjekti moraju prvo sagledati koja uloga u okviru poslovanja slobodne zone im najviše odgovara, a zatim razumeti svoja prava i obaveze i organizovati vlastito poslovanje na način koji omogućava sprovođenje carinskih postupaka i formalnosti na što brži i jeftiniji način uz pravo na neplaćanje carine i drugih uvoznih dažbina i PDV-a.

Slobodna zona se osniva odlukom nadležnog organa lokalne samouprave, privrednog duštva ili preduzetnika odnosno zaključenjem ugovora o osnivanju zone između organa lokalne samouprave, privrednog duštva ili preduzetnika. Područje zone određuje Vlada davanjem saglasnosti, a zona počinje sa radom danom kada ministar nadležan za poslove finansija donese rešenje kojim se utvrđuje da su uslovi za početak rada zone ispunjeni.

Slobodnom zonom može upravljati samo jedno **privredno društvo za upravljanje zonom** koje obezbeđuje uslove za nesmetano obavljanje delatnosti u zoni i za to naplaćuje naknadu.

Privredni subjekti koji obavljaju proizvodnu delatnost ili pružaju usluge u slobodnoj zoni imaju status **korisnika zone**. Korisnici mogu biti strana i domaća pravna i fizička lica, uključujući osnivača zone i privredno društvo za upravljanje zonom. Prava i obaveze korisnika zone su osim propisima Republike Srbije regulisana i ugovorom sklopljenim sa privrednim društvom za upravljanje zonom.

Obavljanje privredne delatnosti korisnik zone može organizovati u jednom delu zone ili u više njenih delova ako oni čine funkcionalnu celinu pri čemu se ne smeju ugrožavati životna sredina, zdravlje ljudi, materijalna dobra i bezbednost zemlje.

Carinski organ vrši nadzor i kontrolu nad celokupnim područjem slobodne zone, mestima kroz koja lica, roba i prevozna sredstva mogu da ulaze u ili izlaze iz slobodne zone kao i privrednim aktivnostima u zoni, te ga korisnik zone mora unapred obavestiti o svim privrednim delatnostima koje planira da obavlja uključujući i izgradnju bilo kog građevinskog objekta u slobodnoj zoni kako bi dobio odgovarajuće odobrenje. Carinski organ može uvesti zabrane ili ograničenja obavljanja delatnosti u zoni zbog prirode robe, iz razloga carinskog nadzora ili sigurnosnih i bezbednosnih razloga, odnosno može zabraniti obavljanje delatnosti u slobodnoj zoni licima koja ne pruže neophodni dokaz o poštovanju carinskih propisa.

Kako roba koja se unosi i iznosi iz zone ili smešta u njoj ima tretman carinske robe, svako kretanje robe u ili iz zone korisnik mora prijaviti nadležnoj carinarnici. Roba koja se iz zone stavlja u promet na teritoriju Republike Srbije podleže obavezi plaćanja carine i drugih uvoznih dažbina ali na osnovu odobrenja carinskog organa roba se bez plaćanja uvoznih dažbina može privremeno izneti iz zone na drugi deo teritorije Republike Srbije ili odatle uneti u zonu radi stavljanja u postupak aktivnog ili pasivnog oplemenjivanja, radi ispitivanja, atestiranja, opravke i marketinškog prezentiranja.

Korisnik zone je dužan da vodi propisanu evidenciju o robi na način odobren od strane carinskog organa i time omogućiti sprovođenje mera carinske kontrole i nadzor nad carinskim postupkom u koji je roba stavljena, naročito u pogledu identifikacije robe stavljene u taj postupak, njenog carinskog statusa i njenog kretanja. Blagovremeno unošenje svih potrebnih podataka u evidenciju korisnika, unošenje samo tačnih podataka, onemogućavanje neovlašćenih izmena i ispravki evidencije i odgovarajuće čuvanje unetih podataka su od presudnog značaja za ispravnost poslovanja korisnika zone.

Korišćenje odobrenja za sprovođenje pojednostavljenih carinskih postupaka dodatno povećava odgovornost lica koja vode evidenciju o robi jer pravo na pojednostavljenje postupka i smanjenje obima carinske kontrole sa sobom povlači i obavezu boljeg poznavanja carinskih propisa i sprovođenja dodatnih mera interne kontrole (samoprocene i samokontrole). Knjigovodstvo vezano za poslovanje u zoni se može voditi odvojeno od ostalog knjigovodstva.

Ukoliko Vlada donese odluku o prestanku važenja date saglasnosti za određivanje područja zone, slobodna zona prestaje sa radom u roku od 90 dana od dana donošenja takve odluke. Privredno društvo za upravljanje zonom ili korisnik zone je dužan da, u roku od 60 dana po isteku roka za prestanak rada zone, stranu robu zatečenu u zoni ocarini, vrati u inostranstvo ili preda carinarnici na slobodno raspolaganje. Na stranu robu se plaćaju carina i druge uvozne dažbine, prema stanju robe i po propisima koji važe na dan prihvatanja carinske deklaracije. Izuzetno, carina se ne plaća na opremu koja je radi obavljanja delatnosti u zoni bila uvezena u zonu najmanje tri godine pre prestanka rada zone, odnosno ako su se po drugim osnovama stekli uslovi za ostvarivanje prava na oslobođenje od plaćanja carine i drugih uvoznih dažbina.

Korisnik zone zadržava pravo svojine na izgrađenim objektima, stvarima i pravima koje je uvezao, odnosno uneo u zonu i ima pravo da u slučaju prestanka rada zone nastavi sa radom u skladu sa propisima koji važe za poslovanje na teritoriji van zone.

Autor: Borislav Injac